

Latorcai Csaba, a Miniszterelnökség
helyettes államtitkára

A rohanó világ nem kedvez épített örökségünknek

Dr. Latorcai Csaba, a Miniszterelnökség társadalmi és örökségvédelmi ügyekért, valamint kiemelt kulturális beruházásokért felelős helyettes államtitkára irodájában fogadott bennünket, hogy ismertesse a Népi Építészeti Programot, s azt is, miként lehet ezeket az épületeket megőrizni a következő generációk számára.

2016 novemberében született meg a kormányhatározat a népi műemlékek és a műemléki értéket képviselő vidéki épített örökség megóvása, megőrzése, fenntartása érdekében a Népi Építészeti Program létrehozásáról. Miért telt el majdnem egy év a program elindulásáig?

– Alapos előkészítést igényelt a program. A kormány a kereteket rögzítette, de ugyanakkor – mint a mondás tartja, az ördög a részletekben rejlik – több szempontot kellett megvizsgálnunk a megfelelő megoldás megtalálásához. Le kellett határozni, hogy mely épületekre, népi építészeti örökségünk melyik részére szeretnénk a leginkább fókuszálni – hiszen a kormányzati erőforrások is végesek. Fontosnak tartjuk, hogy oda kerüljön a támogatás, ahol a legnagyobb szükség van rá. Így került szeptember elején meghirdetésre a Népi Építészeti Program idejének felhívása – 300 millió forint keretből. Reményeink szerint még idén meghirdetjük a 2018-as felhívást, amelynek keretösszege 1,5 milliárd forint.

Szakmai előkészítésről beszélt. Ez azt jelenti, hogy megyéről megyére jártak és lefotózták a rekonstruálásra szoruló népi épített örökségeket?

– A program részleteinek kidolgozásához országos felmérést végeztünk, melybe a kormányhivatalok műemléki szakügyintézőinek segítségét is igénybe vettük. Népi építészeti örökségünk nem csak házakból áll, ennél sokkal heterogénebb a csoport. Szélmalmok, borospincék, egykori kisipari, mezőgazdasági létesítmények, és a csodálatos parasztházak is a legrosszabb állapotban lévő műemlékek csoportját alkotják. Népi Építészeti Programunk mellett a Földművelésügyi Minisztérium elindította zártkerti programját is, amelynek keretében a népi építészet külterületi újjáélesztésére nyílik lehetőség. A mi egyik legfontosabb feladatunk az volt, hogy programunknak minél több kedvezményezettje legyen, hiszen népi építészeti örökségünk az épített örökség legsérülékenyebb eleme. Ezek az építmények nem tartós anyagból készültek, folyamatos karbantartást igényelnek. Sokszor a tulajdonosoknak nincs pénzük a karbantartásra, és akkor bekövetkezik a teljes pusztulás – gondoljunk egy vályogépületre. Ezeket a lényegi elemeket megismerve és kiemelve hirdettük meg a pályázatot; az elnyerhető támogatás mértéke legfeljebb 20 millió forint, a támogatás intenzitása 50%. Tehát amennyit a tulajdonos odatesz, ugyanannyit tesz mellé a kormányzat. Ez nem automatikusan működik, nyilvánvalóan a támogatási konstrukció keretében elbíráljuk, hogy milyen támogatási volument biztosítunk az adott épületre.

A tulajdonos lehet az önkormányzat is, ha az omladozó épületet már semmire sem használják?

– Az igazi újdonság, hogy nemcsak önkormányzatok, közösségek, hanem magánszemélyek is jelentkezhetnek felhívásunkra. Valójában ez nem pályázat, hanem támogatási konstrukció. Viszonylag ritka, hogy ilyen nagy kormányzati programokban magánszemélyek is kedvezményezettek lehessenek. Márpedig a tulajdonosok többsége magyar természetes

személy – így főleg őket segítjük.

Mint említette a népi épületek nem tartós anyagból készültek. Hogyan lehet a 21. század elején például egy 20. században agyagból épült, nádfeles népi műemléket úgy helyreállítani, hogy megőrizték az eredeti állapotot?

– Köszönöm a kérdést! Tapasztalatom szerint sem az építési, sem a műemlékes szakmában nem alakult ki konszenzus ebben a tekintetben. Egyesek azt mondják, csak az az autentikus helyreállítás, ami egy az egyben a hagyományos anyagok felhasználásával készül. A másik véglet: hasonlítson a 100-200 éves egykori épületre, de modern anyagok felhasználásával, és tartalmazza századunk minden technikai és kényelmi funkcióját. Nekünk a két szélsőség között kell navigálni. Úgy gondolom – és ezt akarom az örökségvédelmi szakterületen gondolkodásunk középpontjába bevezetni –, hogy miközben ezek az épületek épített örökségünk, kulturális örökségünk vitathatatlanul meghatározó részei, funkcióval rendelkeznek. A lakóház azzal, hogy laknak benne, a templom azzal, hogy vallási, liturgikus tér – és még sorolhatnám. Olyan örökségvédelmet kell felmutatni – s ennek jegyében alakítjuk át az örökségvédelem szervezetrendszerét is –, hogy ezek az építmények azon túl, hogy kulturális örökségünk meghatározó elemei, múltunk több száz éves gyöngyszemei, az adott funkcióban őrződjenek meg, és a tulajdonosok ne teherként tekintsenek rájuk, hanem lehetőségként. S legyenek partnerek abban, hogy ezeket az épületeket megőrizzük a következő generációk számára.

Azt mondta, hogy szélsőségek közt navigálnak. Azt, hogy hol kössön ki a „hajó”, azt a tulajdonosok döntenek el?

– Nem; természetesen a védett épületek speciális engedélyeztetés hatálya alá tartoznak. Külön műemléki szakügyintézők foglalkoznak az ilyen jellegű építési engedélyekkel. Szigorúbbak is az előírások. A Miniszterelnökség mellett működik a Műemléki Tanácsadó Testület, tagjai elismert építészek, művészettörténészek, a műemlékvédelemmel hosszú évek óta foglalkozó szakemberek – s ők is rendelkezésre állnak a tervek egyeztetésére. Mindenkit arra bátorítok, forduljanak hozzájuk, mert így olyan tervek születnek, melyek segítik a tulajdonosokat is, mert sokszor zsúrizás közben derülhetnek ki olyan problémák, amelyek a mindennapi életet hátrányosan befolyásolnák.

A népi építészet alkotásai a szokásostól eltérő hozzáállást igényelnek a karbantartás és felújítás tekintetében. Az időjárás változására érzékenyebben reagálnak. Elegendő az egyszeri felújítás?

– Senki sem vitatja a rendszeres karbantartások szükségességét. A rendelkezésre álló források az értékmentést szolgálják. Amikor már a 24. órában vagyunk, abban segítünk, hogy az épületet megmentjük, megőrizzük, de ehhez, amint említettem, a tulajdonosoknak is hozzá kell járulniuk saját ingatlanjaik karbantartásához.

A tulajdonosok igénylik is ezt a kormányzati segítséget?

A 24. órában vagyunk

Írta: Medveczky Attila

2017. október 03. kedd, 14:02 -

– Természetesen, de az anyagi lehetőségük eléggé szerény ahhoz, hogy egyedül mentsék meg tulajdonukat. Hiszen egy nádtetős háznál a nád cseréje több millió forint is lehet. Erre egy idős, nyugdíjasnak nem hiszem, hogy lenne pénze. Abban tudunk segíteni neki, hogy a felújítás költségének felét kifizetjük helyette.

Az idős, kisnyugdíjasoknak a támogatás feléhez biztos van elegendő megtakarított pénzük?

– Az idei konstrukciós támogatást kifejezetten pilot jelleggel hirdettük meg – ezért is kisebb az összeg. Bízunk benne, hogy a beérkező támogatási kérelmek elegendő tapasztalatot jelentenek ahhoz, hogy a – tervek szerint még az idén meghirdetni kívánt – 2018-as felhívást még jobban a valós igényekhez tudjuk igazítani.

A győri Hild József Építőipari Szakközépiskola tanárai évek óta szervezik a népi építészeti felmérő táborokat. Az iskola diákjai településenként 2-3 évig tartó program keretében felkutatják, és felméri egy-egy település helyi építészeti értékeit. Útszéli keresztekre, prэшázakra és a helyben lakók által talán észre sem vett olyan értékekre is ráirányították a figyelmet, amelyek a hely múltjához, kultúrájához, gazdálkodási módjához kötődő fontos elemek. Ezzel a példával csak arra utalok, hogy elképzelhető, hogy a program által a fiatalok is odafigyelnek a népi építészet értékeire? A fiatalok, akik még fővárosban is alig veszik észre a szép épületeket.

– Ebben csak reménykedhetek, mert a rohanó világ nem kedvez épített örökségünknek. A

kormány szeretne elindítani egy másik, a műemléki topográfiai programot, mert szükséges emlékeink megismerése. Sajnos ma még nem rendelkezünk épített örökségünk átfogó regiszterével. Ez gyűjtőmunkát kíván. Azt is tudnunk kell, mitől unikális egy adott épület. Hiszen az válik műemlékké, ami adott jellemző tulajdonsága által egyedivé válik. Az örökségeket fel kell mérni, hogy dokumentálhassuk. Erre csak egy példa: az asztalomon van egy 600 oldalas kiadvány Székesfehérvár műemlékeiről. Gondoljunk bele, hogy milyen hatalmas kincs rejtőzik országunkban, ezért fontos azok felmérése – s akkor tudjuk, hol kell beavatkoznunk, hol szükséges egy épület megerősítése. Ez egy közös örökség – mindenki felelős a megismeréséért és a jövő nemzedéke felé való átadásáért.

Ki végzi a felmérést?

– A felmérést a Miniszterelnökség mint a kulturális örökségvédelemért felelős kormány szerv tűzte ki saját feladatául. Munkatársaink, műemlékes szakemberek végzik el ezt a munkát – természetesen más kutatók bevonásával. Ez egy hosszú, többéves program, amit szükséges elkezdeni.

Népi Építészeti Program felhívás segítségével, továbbá a Nemzeti Várprogram és Nemzeti Kastélyprogram által megújulhat hazánk műemlékeinek jelentős része?

– Bárcsak igennel válaszolhatnék kérdésére, mert több tízezer műemlékről beszélünk. Népi Építészeti Programunk több mint 2000 műemléki érték megmentését célozza, a másik

A 24. órában vagyunk

Írta: Medveczky Attila

2017. október 03. kedd, 14:02 -

programban több mint 50 kastély és vár újul meg. Viszont lényeges, hogy a felújított épületeket bekapcsoljuk a turisztikai vérkeringésbe. Szeretnénk, ha honfitársaink nyaranta nem csak külföldre utaznának, hiszen hazánkban is hihetetlen kincsek rejtőznek. Ezek megismertetésének első fázisa az eredeti szépségükben való felújítás. Ha megismerik, akkor valószínűleg többen keresik fel azokat, ezáltal pénzt hoznak, és így egyre több lakóépület, kastély, templom újulhat meg a következő időszakban.

A határon túli magyar épületek megóvásán is gondolkodnak? Csak egy példa: a szabadkai székesegyházat csúfítja a két tornya közti repedés.

– Évente több százmillió forintot fordít az Emberi Erőforrások Minisztériuma a határon túli magyar egyházi örökség megőrzésére. A Miniszterelnökség pedig már második éve hirdeti meg a Rómer Flóris Tervet, ami kifejezetten örökségvédelmi szempontból nyújt évről évre nagyobb mértékű forrásokat a megmentendő magyar vonatkozású műemlékek átörökítésére. A kormány kötelességének tartja, hogy a határon túli magyarság épített kultúráját is a közös nemzeti emlékezet részeként gondolja, hiszen ezek a templomok, kastélyok és kúriák felújítása nem csak kulturális értékeink megmentését, de egyúttal az ott élő magyar közösség megerősítését is szolgálja.

Medveczky Attila